

Inovacija najde pot... Razstava inovacijskih projektov vzgojno-izobraževalnih ustanov.

Leto 2009 je evropsko leto ustvarjalnosti in inovativnosti, kajti ustvarjalno razmišljanje je ključ do uspeha na gospodarskem pa tudi na kulturnem in izobraževalnem področju. V ospredju so potrebe po izvirmih rešitvah za izzive današnjega časa. Inovativnost pomeni tudi spodbujanje drznih novih zamisli v korist razvoja naše družbe. Ta vedno bolj temelji na znanju in razvija tudi svojo ustvarjalnost, ljudje pa smo vedno bolj soočeni z učenjem sprejemanja sprememb in novih strategij. Pri tem imajo učitelji ključno nalogo, saj morajo vedno bolj iskati ravnotežje med tradicionalnimi učnimi zahtevami in potrebo, da mlade ljudi opremijo z „mehkimi“ spretnostmi, denimo s smislom za pobudo. Pri tem je pomembno tudi sodelovanje na področju izobraževanja in kulture.

Ustvarjalne rešitve. http://ec.europa.eu/news/eu_explained/081224_1_sl.htm

Inovativnost šolstva se predstavlja v Slovenskem šolskem muzeju
Inovacijski projekti Zavoda RS za šolstvo v sodelovanju z vzgojno-izobraževalnimi institucijami in Ministrstvom za šolstvo in šport.

Zanimivosti: Vsako leto je vse več nacionalnih inovatorjev na področju šolstva. Najboljše pedagoške dobrate ustvarja konstruktivni strokovni klepet. Refleksija pomaga postati in obstati boljši (Trubar in teorija KIZEN). Najmlajši so skupaj z vzgojitelji najaktivnejši sooblikovalci vzgojnega programa, medtem ko dijaki za organizacijo učenja želijo več avtonomije.

Podatki iz poročila 2008:

Zavod	Število vseh VIZ	Število IP-jev	%
Osnovna šola	457	200	43,76
Srednja šola	166	61	36,74
Vrtci	289	99	34,25
Dijaški domovi	45	6	13,33
Glasbene šole	56	4	7,14
OŠPP	85	26	30,58
Skupaj	1098	396	36,06%

IP

Inovacijski projekti so tradicionalna kakovost vzgoje in izobraževanja. Kakovost je stanje, ki omogoča kontinuirano spreminjanje na boljše, a hkrati daje možnost za vraščanje novega v staro na način, da se uvajanje novega čuti kot vzdrževanje trajnega. Trajnost daje občutek trdnega večnega varnega obstajanja, koristi. Inovacijski projekti so sinonim za kakovost, najstarejše gonilo razvoja odličnosti. »Inovacijski projekti za odlično šolstvo.«

Inovacijski projekti ne koristijo le posamezniku, strokovnemu delavcu in učencu, ampak tudi instituciji in družbi. Z razvojem osebne kariere učitelja in zato učenec pripomoreta k družbenemu razvoju, kar že nekaj desetletij ne le gojijo, ampak tudi pripravljajo najbolj razvite dežele.

Strokovni delavci z inovacijskimi projekti razvijajo pedagoške oz. didaktične novosti.

Učenje in poučevanje najpogosteje posodablja z razvojem pedagoške komunikacije. Raziskovalci lastne prakse razvijajo medsebojne odnose v učnem procesu. Strokovni delavci se vedno bolj oddaljujejo od klasičnih oblik behaviorističnega pouka in se približujejo konstruktivističnim socialnim oblikam sodelovanja pri gradnji znanja, ki jih dopolnjujejo s kognitivističnimi in humanističnimi oblikami učenja ter organizacijskimi veščinami vodenja vzgoje in izobraževanja.

Projektne skupine sodelujejo v mreži inovacijskih projektov glede na interesno področje oz. tematiko posodabljanja, vzgojno-izobraževalne programe, regijo...

Projekti oz. vsebine posodabljanja vznikajo na pobudo raziskovalcev, ki čutijo potrebo ali oblikujejo pričakovanje boljšega razvoja, pri posodabljanju pa jim svetujejo konzulenti s tridelnim; študijskim, pogovornim in razlagalnim svetovalnim pristopom.

Projektna oblika in metoda akcijskega raziskovanja je priporočljiva tehnologija posodabljanja kurikula. Metodologijo razvoja novosti spodbujajo taksonomske ravni razvoja novosti. Taksonomija predstavlja poimenovanje in razvrstitev razvoja novosti. Opredeljene ravni so lahko s pomoč nosilcem projekta v vseh fazah njihovega dela, ker jim kažejo smer razvoja novosti. Nosilci idej na ta način lažje opredelijo raziskovalno vprašanje, namen in pričakovani rezultat ter ne nazadnje pot za doseg pričakovane novosti. Razvrščanje je smiselno zato, da se opredeli ustrežnejša pot iskanja rešitev. Ta se razlikuje glede na cilj oz. pričakovano novost. Kadar je namen projekta osebni razvoj posameznega dejavnika v skupini, se le-ta izvaja po eni od možnih poti, kadar je namen uvajanje elementov odlične prakse ali raziskovanje le-te, se izbirajo druge metodološke smeri. Za odkrivanje novih pedagoških elementov ali kombinacij le-teh poteka razvoj novosti drugače, kot če je izražena želja po preoblikovanju celotnega programa življenja in dela vzgojno-izobraževalne institucije, ne glede na to, ali je želja izražena v obliki kurativnega ali preventivnega ukrepanja. Tako tudi konzulent izvaja načrtno, premišljeno in bolj sistematično svetovalno podporo, pri čemer ne omejuje spontanosti razvoja novosti, improvizacije v ustvarjanju dosežka.

Ravni razvoja novosti (Komljanc, 2006b):

Osební razvoj strokovnega delavca	Samostojno opredeljevati cilj in mu slediti (teorija osebnega razvoja Moon, 2003 in osebni učinek Bandura, 1991, humana kritična analiza Sternberg 1994).
Uvajanje odlične prakse	Seznani se s primerom/i odlične prakse, ga/jih uporabiti in vrednotiti.
Razvijanje odlične prakse	Razviti odlično prakso v popolnejšo obliko z načrtovanjem izboljšave (primerjanjem), spremljanjem in vrednotenjem uspešnosti odpravljanja pomanjkljivosti (Hargreaves, 1991, Fullan, 2004, Marsh 2006).
Didaktično odkritje	Ustvariti nov vzgojno-izobraževalni element in/ali oblikovati novo celoto s kombinacijo že znanih didaktičnih elementov. Projektna skupina išče, preverja in reflektira nov didaktični element oz. novo kombinacijo elementov (uporaba Sternbergove taksonomije kreativnega ustvarjanja, 1994).
Didaktična preobrazba VIZ programa	Konstruktivistično preoblikovanje izvedbenega kurikula. Opredeliti referenčni model in le-tega primerjati z aktualnim. Na podlagi ugotovitev primerjave poudari vrzeli in vzroke zanje. Opredeljena analiza je podlaga za oblikovanje skupnega cilja in osebnih ciljev posameznega strokovnega delavca v vzgoji in izobraževanju.

Ker nekateri raziskovalci potrebujejo skupne strateške usmeritve, smo v instituciji na humoren, enostaven in ekonomičen način ponudili strokovnim delavcem temeljne didaktične principe, ki so učinkoviti že kot samostojni elementi, med seboj povezani pa še učinkovitejši. Pedagoška načela smo povezali v t.i. »Babuška sistem«. Izhodiščni princip je samoregulacija učenja in poučevanja, ki se ga okrepi s principom zbliževanja socialnih učnih skupin. Izvajanje obeh načel zreducira uporabo norm oz. pravil na minimum, še bolj, če fleksibilno ustvarjamo integrativni in večplastni kurikulum (osebni, izvedbeni, regionalni, nacionalni, globalni), da bi učitelji in učenci doživeli koristi vseživljenjskega učenja, razvijali osebne kompetence, kot pogoj družbenega razvoja.

Inovacijski projekti predstavljajo bazično obliko posodabljanja kurikula. Konzulenti pa so povezovalci kakovostnih pedagoških idej in ustvarjalnih rešitev nosilcev inovacijskih projektov v vzgoji in izobraževanju.

Viri in literatura

Fullan, M. (2001), New meaning of education change. New York: Teacher College Press. - <http://psychology.about.com/od/piagetstheory/a/keyconcepts.htm> - <http://www.zrss.si/> - Komljanc, N. (2006a), Skriti zaklad: inovacijski projekti vzgojno-izobraževalnih zavodov v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo in Ministrstvom za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo. - Komljanc, N. (2006b). Konzulentstvo, častno in zahtevno svetovanje. Rogaška Slatina, 22. nov. - Komljanc, N. (2007). Akcijsko raziskovanje – mehanizem za razvoj novosti. Srečanje vodij inovacijskih projektov, Ljubljana, nov. – Poročila in strokovna spoznanja inovacijskih projektov v letih od 2004 do 2009. www.zrss.si. - Poročila in zborniki inovacijskih projektov Zavoda RS za šolstvo pred letom 2003. Arhiv v knjižnici Zavoda RS za šolstvo.

dr. Natalija Komljanc, strokovna direktorica Zavoda RS za šolstvo

V šolstvu je inovativnost tradicionalna: novosti med staro in novo šolo

Pravzaprav so spremembe edina stalnica v šolstvu in modernizacija kar oznaka za razvoj vzgoje in izobraževanja. Po eni strani so prizadevanja za prenos znanja trdno umeščena v preizkušeno tradicionalnost, saj želi današnji čas sporočiti jutrišnjemu današnje vrednote in spoznanja, znanje, vednosti in spretnosti. Po drugi strani pa je prav šola vpeta v nenehne reforme, novosti ali vsaj posodobitve. Kolikokrat smo že slišali za staro in novo šolo! A stara šola pomeni v vsakem obdobju nekaj drugega, pri čemer je bila tradicionalna šola enkrat bolj v znamenju že preseženih pedagoških pristopov, drugič pa vsebinskih, zlasti še državnih, pa tudi ideoloških in političnih novosti, ki jih spremlja tudi tehnični razvoj. In učiteljski poklic, v zmeraj zahtevni vlogi poučevanja mladih o znanem, a njim še nepoznanem, je vedno tudi iskanje novega načina posredovanja znanja, usmerjanja učencev in njihovega usposabljanja za lastno iskanje v vedno obsežnejšem svetu vrednot in znanja.

Pogled na nekatero elemente v razvoju šolstva, ki so danes vsakdanji, morda že nekoliko zastareli ali celo pozabljeni, še ne tako dolgo nazaj pa so pomenili v šoli pravo revolucionarno novost, kar inovacijo, kdaj pa le malo izboljšavo v iskrenem prizadevanju za boljši pouk, nam pomaga sodobne novosti, današnjo inovativnost presojati v spremembah časa. Navdušimo se nad vsem, kar lahko pripomore k bolj kvalitetnemu pouku, k boljši šoli, ki se razvija s spontanostjo in živahnimi spodbudami od spodaj, odločno pa jo oblikujejo tudi spremembe zakonodaje. Vsak učitelj si je že med spodbudami šolanja, še bolj pa s poučevanjem izoblikoval svoj način pedagoškega dela, ki ga bogatijo značilnosti časa in njegovih možnosti, pa tudi odprtost do pedagoških idej in dobre prakse, do učenja tudi drug od drugega.

Že pouk po razredih je pomenil z uvedbo obvezne osnovne šole s cesarico Marijo Terezijo konec 18. stoletja takšno novost, da so se zaradi finančnih bremen marsikje šole odločno branili. Tudi nova šolska stavba je še danes imenitna novost v podobi kraja, kakšno novost je šele predstavljala pred stoletjem ali več. Liberalna šolska zakonodaja v avstrijskem delu habsburške monarhije 1869/70, ki je modernizirala učiteljski poklic, ki je vedno bolj postal tudi ženski poklic, dokler se ni povsem feminiziral. Velika novost so bili tudi novi šolski predmeti, kar spremljamo ves čas od lepopisja do rokotornega pouka, raznih domoljubnih predmetov do osnov tehnike in proizvodnje ali pa računalništva. Vsaka reforma prinaša tudi vznemirljive razprave o šolstvu, ta pa je uvedla v šolo tudi nova učila. Pravzaprav se je poučevanje s stenskimi učnimi slikami in drugimi ponazorili razmahnilo šele konec 19. stoletja, slike pa so v berila prihajale le počasi, barvne šele tik pred 1. svetovno vojno. Novost v šoli je že takšna ali drugačna šolska tabla (vse do današnjih interaktivnih) in razprave o tem kakšna barva ali premaz je najbolj ustrezen. Tudi uvajanje računalna v šolski pouk, sprva ruskih računal, tega tradicionalnega in starega učnega pripomočka za začetno računanje je bilo v 60. letih 19. stoletja prava inovacija in pouk s tem učilom še posebej. Koliko inovacij so pedagogi predstavili le pri tem učilu! Pa takšne in drugačne stavnice! In pouk pisanja, kjer je za pravo inovacijo pri pisanju s črnilom pomenilo uvajanje kovinskega peresa, ki je le polagoma zamenjevalo gosja peresa, saj še 1862 beremo napis o zagovoru tradicionalnih pisal. Kje so še nalivniki in kemični svinčniki: vsaka novost kmalu postane vsakdanja. Tudi šolski zvezki s slovenskimi besedili ter s takšnim ali drugačnim razporedom črt, kvaliteto papirja in podobo platnic so bili ob svojem času novost, lahko pa tudi trgovsko uspešna naložba.

Če je nesporna novost zadnjih desetletij šolska televizija, pa je tradicija šolskega radia še starejša. Njegovi začetki leta 1931 pri nas so pomenili uvajanje sodobne novosti, ki se je le nekaj prej razmahnila po državah zahodne Evrope ... Podobno je bilo s časopisjem za otroke saj so slovenski šolarji dobili svoj list še pred učitelji! Takšna novost je bil Navratilov mladinski list Vedež 1848-1850, ki je dopolnjeval učbenike in jih posebej z objavljenimi risbami tudi bogatil. To tradicijo so nadaljevale in prinašale učencem kup novosti revije Vrtec, Angelček in Zvonček ter Novi rod, po 2. svetovni vojni pa Ciciban in Pionirski list, poznejši PIL. Nič manjša novost niso bili šolski in razredni časopisi, ki so vsakemu od mladih avtorjev s prvim objavljenim člankom prinesli začetek nečesa novega. In nove tehnične možnosti v šoli: stereoskopske slike konec 19. stoletja so bile prav takšna novost kot episkop / šolski projekcijski aparat od let pred prvo svetovno vojno ali kar diaproskop s šolskimi diafilmi našega Triglav filma v desetletjih po 2. svetovni vojni. In po nekem alkoholnem razpredilu dišeča šapirograf in klograf za razmnoževanje šolskih nalog in obvestil, ki ju je kot novost povsem izpodrinil fotokopirni stroj, ki postaja manj pomemben z računalništvom v šoli. Sedaj pa brez računalniške predstavitve ni ne sodobnega pouka, še sodobne muzejske razstave ne!

Kakšne spremembe je doživela s spremembami šolske mreže in prometnih povezav tudi pot v šolo od pešačenja po uro in več do šolskih avtobusov in sodobnega prevažanja v šolo v avtomobilih staršev. In pouk zunaj šolske stavbe, majski izleti, pa šolske ekskurzije in vse do študijskih potovanj ravnatelj, pa tudi učiteljev in učencev, kar nam postaja vedno bolj vsakdanje. Tudi komunikacija med starši in učitelji, ki je bila z uvajanjem govorilnih ur kot novosti predvsem v začetku 20. stoletja, se je do danes že spremenila, še bolj pa odnosi med učitelji in učenci. A prav korektnost medčloveških odnosov je iskana kvaliteta v šoli vseh obdobjih in vedno moderna. Vse od prepovedi telesnega kaznovanja že v avstrijskem obdobju do modernih prizadevanj za prijazen šolo. Že pred prvo svetovno vojno so pisali o samoupravi v razredu. Pa tudi odnosi med vrstniki v šoli so podvrženi spremembam. Je vsaka inovacija res boljša? Če pomislimo na številne spremembe v šolstvu, potem lahko spremljamo ob tem tako navdušenje zanje kot tudi nasprotovanje. Tako je bilo pri novih metodah pedagoškega dela, v pedagoških pristopih (od herbarističnih formalnih stopenj do delovne šole in pouka po skupinah ter vse pestrosti krožkov in pridobitve raziskovalnih nalog) in pri vrsti novih predmetov, ki smo jih v različnem času uvajali in ukinjali, kako smo »pomlajevali osnovnošolski pouk« ter uvajali različne šolske reforme, ki smo jih ne prav osiveli doživeli že celo vrsto od tiste 1958 do usmerjenega izobraževanja in uvajanja eksterne mature in nato devetletke v samostojni slovenski državi.

Nič manj kot nekdanje uvajanje novosti v šolstvu niso zanimiva današnja prizadevanja za kvalitetno spreminjanje šolstva, pri čemer je velik poudarek na pobudah učiteljev in šol, na procesih, ki prihajajo od spodaj, s predlogi, poskusi, dobro prakso in inovacijskimi projekti. Če prisluhnemo misli, da iz dobre šole rastejo boljši časi ter da je od vzgoje odvisno vse, celo sreča in nesreča naroda, potem velja dobremu šolstvu in iskanju inovativnih in še boljših poti posredovanja znanja, vednosti in vrednot posvetiti še več časa, energije, pa tudi sredstev. Naložba v znanje, v šolstvo ima zavidljivo visoke obresti.

dr. Branko Šuštar, Slovenski šolski muzej

Muzej je odprt za ogled razstav od ponedeljka do petka od 9. do 13. ure in po dogovoru.

Informacije: Slovenski šolski muzej, Plečnikov trg 1, Ljubljana • www.ssolski-muzej.si • tel: 01 / 2513 024 • GSM 031 / 299 676

Inovacija najde pot... Razstava inovacijskih projektov vzgojno-izobraževalnih ustanov: od 3. decembra 2009 do maja 2010 v Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani. - Dr. Natalija Komljanc: Inovativnost šolstva se predstavlja v Slovenskem šolskem muzeju; dr. Branko Šuštar: V šolstvu je inovativnost tradicionalna: novosti med staro novo šolo. Pri razstavi so sodelovali dr. Branko Šuštar (ŠŠM), dr. Natalija Komljanc, Saša Premk, spec., Nataša Malovrh, mag. Majda Najb (Zavod za šolstvo), lektoriranje Tatjana Hojan, računalniška predstavitev na razstavi Tomaž Bizjak (Zavod za šolstvo), razstave Marije in Javoršek; računalniška obdelava zloženke in razstave Matjaž Kavar, Raora. Tisk JBB, d.o.o., 1000 izvodov. Razstavni katalog – zloženska 103. Urednik dr. Branko Šuštar. Izdal in založil Slovenski šolski muzej, zanj mag. Stane Okoliš. Ljubljana, december 2009.